

УДК 339

EVOLUTION OF FUNCTIONAL MODELS OF CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS**ЕВОЛЮЦІЯ МОДЕЛЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА****Rudenko-Sudarieva L. V. / Руденко-Сударєва Л.В.***Doctor of Economics, Professor, / д.е.н., проф.***Levchenko A.I. / Левченко А.І.***Phd student / аспірант**Kyiv National Economic University named after V. Hetman, Kyiv, Prospect Peremogy, 54/1, 03057**Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана,**Київ, проспект Перемоги, 54/1, 03057*

Анотація. У роботі досліджено процес розвитку громадянського суспільства. Розглянуто основні етапи становлення ІГС та розкрито характерні риси кожного з етапів. Проаналізовано підходи вчених та науковців до класифікації основних моделей взаємодії інститутів громадянського суспільства з урядом. Визначено особливості партнерства держави та інститутів громадянського суспільства.

Ключові слова: інститути громадянського суспільства, етапи розвитку, моделі взаємодії, органи державної влади, громадянське суспільство, партнерство.

Вступ. Сучасні реалії характеризуються швидкими змінами в умовах функціонування національних економік та потужним накопиченням масивів нової інформації, що вимагає від суб'єктів економіки надзвичайної адаптивності та гнучкості. У такій ситуації на розвиток економіки та соціально-економічного зростання (трудові ресурси, засоби виробництва та природні ресурси) впливають не лише традиційні фактори, але й абсолютно нові, які створюють ключову базу для функціонування цих економік.

Одним із таких факторів є подальше становлення сучасного розвиненого громадянського суспільства, що стає основою для формування взаємозв'язків між усіма суспільно-економічними явищами та процесами, визначаючи їхню сутність, якість та характер, виходячи з традицій конституційної держави (а високий рівень розвитку громадянського суспільства можливий лише за умови існування держави, що регулюється законом).

Метою статті є дослідження етапів становлення інститутів громадянського суспільства (ІГС) та науково-теоретичне обґрунтування їх взаємовідносин з державою на кожній еволюційній стадії їхнього розвитку.

Методи дослідження Для вирішення поставленої мети у роботі був використаний комплекс методів наукового пошуку, а саме: порівняльний метод, метод аналізу та синтезу, системний підхід, термінологічний та історичний методи.

Основна частина. Побудова громадянського суспільства є надзвичайно складним явищем для будь-якої демократичної держави. Відповідно й процес інституалізації громадянського суспільства відбувався поступово та безпосередньо залежав від історичного поступу світового розвитку в цілому.

Погоджуючись із думкою І.В. Макарової [3], зазначимо, що формування

інститутів громадянського суспільства (ІГС) вочевидь відбувалося в чотири характерні етапи: античний, римський, середньовічний та етап сучасного модерну. Характеризуючи означені етапи, Макарова І.В. зазначає, що на античному етапі інститутів громадянського суспільства ще не існувало, адже громадянське суспільство лише зароджувалося та повністю ототожнювалося з державою. Дана тенденція була зумовлена рівнем розвитку людства та тривала досить довго. Характерними особливостями цього періоду автор визначає зародження товарно-грошових відносин, примітивні форми поділу праці, одержавлення суспільного життя, кастовий характер соціальної структури [3].

Наступний – римський етап становлення інститутів громадянського суспільства – ідентифікується у часи своєрідного розмежування держави та громадянського суспільства. Тобто, на даному етапі змінюється зміст поняття «громадянське суспільство» у контексті взаємозумовленості відносин економіки, суспільства й держави. Зокрема, римське трактування поняття «громадянське суспільство» пов'язане з постаттю громадянина як самостійного соціального і політичного актора [3].

У наслідок процесу цивілізації на середньовічному етапі свого розвитку громадянське суспільство набуває додаткового політичного сенсу, що виражається в протиставленні західного типу державного управління східному деспотизму. При цьому розуміння громадянського суспільства набуває також економічного підґрунтя, оскільки «цивілізація» протиставляється варварському суспільству, котре характеризується відсутністю приватної власності [3].

Поява інституціональної складової громадянського суспільства припала на перехід від середньовічного етапу своєї еволюції до модерну. В теоретичних характеристиках цього періоду прослідковуються такі особливості як формування теорії індивідуалізму, прав особистості, лібералізму; підкреслюється розбіжність інтересів особистості й суспільства, суспільства й держави; піддаються сумніву ідеї тотожності приватного та громадського; обґрунтовується думка про первинність суспільства щодо держави.

Однак, інтенція наукової думки демонструє, що саме на сучасному етапі під впливом розвинутих теорій формується уявлення про громадянське суспільство як самостійну інституційну підсистему соціуму.

Певною заслугою наших попередніх досліджень вважаємо визначення ролі ІГС поруч із такими глобальними акторами світової арени як ТНК та національні держави, які визначатимуть сценарний характер не лише їх взаємин, а й імовірних прогнозів щодо майбутнього політико-економічного устрою світу [6].

Серед трьох розглянутих прогностичних сценаріїв – «Крах моделі соціальної держави – всевладдя ТНК»; «рівносторонній трикутник»; «симбіоз «Держава-ІГС» за ступенем вірогідності настання (60%) показано перевагу ймовірного сценарію «рівносторонній трикутник», що характеризується, по-перше, збалансованими позиціями основних суб'єктів, по-друге, обмеженням надмірної експансії транснаціонального бізнесу, по-третє, зменшенням рівня національного та глобального лобіювання. Такий сценарій уможливить збалансування інтересів найвпливовіших акторів на глобальній арені й

нейтралізує джерело нестабільності глобальної економічної системи [6].

Таблиця 1

Прогностичні сценарії позиціонування ІГС у глобальному політико-економічному ландшафті [6]

Варіант сценарію / Імовірність	Характеристика
Сценарій 1 – Крах моделі соціальної держави – усевладдя ТНК Модель ($D + C < K$) Ступінь вірогідності сценарію 25 %	<ul style="list-style-type: none"> • Повне витіснення з економічної та політичної арени національних держав та ІГС як чинних регуляторів і формування нового політико-економічного ландшафту світу. • Крах моделі соціальної держави; • Домінування принципу корпоративної лояльності над принципом національного громадянства; • Формування впливових бізнес-асоціацій; • Розширення прямого впливу на міжнародні організації (із правом вирішального голосу або із правом вето); • Створення приватних механізмів регулювання глобальних економічних процесів (наприклад, галузеві стандарти, зокрема й у фінансовій сфері); • Перетворення ТНК на центри формування транснаціональної громадянської ідентичності;
Сценарій 2 – рівносторонній трикутник Модель ($C = D = K$) Ступінь вірогідності сценарію 60 %	<ul style="list-style-type: none"> • Кооперація у взаємодії міжнародних урядових організацій та ІГС, ТНК, національних держав; • Рівноправність у трикутнику ТНК – національні держави – суб'єкти глобального громадянського суспільства вирішальною мірою залежатиме від конфігурації коаліцій, сформованих з конкретних питань; • Збереження за національними державами першості серед рівних суб'єктів світової політики із ключовими повноваженнями у сфері регулювання економічних процесів на провідні центри формування транснаціональної громадянської думки.
Сценарій 3 – Симбіоз «Держава-ІГС» Модель ($D + C > K$) Ступінь вірогідності сценарію 15 %	<ul style="list-style-type: none"> • Об'єднання зусиль національних держав та ІГС щодо радикального посилення регуляторних рамок для транснаціонального бізнесу; • Кооперація у взаємодії міжнародних урядових організацій та ІГС, ТНК, національних держав; • Примусове залучення ТНК до міжнародних норм соціальної відповідальності; • Підсилення потужності і розквіт державних ТНК через згортання приватних інвестицій ТНК; домінування державних ТНК на тлі малочисельних приватних корпорацій; • Зниження рівня транс націоналізації; • Останнім оплотом великих ТНК залишаться найменш розвинені країни, яким вигідно працювати із надгігантськими проектами на особливих регуляторних умовах.

*Умовні позначення: *K* – корпорації (ТНК); *D* – національні держави; *C* – суб'єкти громадянського суспільства (ІГС).

Відтак, зважаючи на перспективи принципово відмінного від попередніх розвитку і позиціонування ІГС, можемо висунути гіпотезу про виникнення

нового етапу еволюціонування громадянського суспільства, що може бути ідентифікований як мондіальний.

Спираючись на розглянуті еволюційні характеристики ІГС, вважаємо за доцільне звернути увагу на наявні в спеціальній літературі теоретичні погляди стосовно виникнення відповідних специфічних моделей ІГС. У цьому контексті досить цікавої думки дотримується М.С. Гурицька [1], яка називає наступні чотири моделі взаємодії інститутів громадянського суспільства і держави (табл. 2).

Таблиця 2

Моделі взаємодії інститутів громадянського суспільства і держави

Модель	Представники	Характерні особливості
Антична модель	Платон, Аристотель, Цицерон	<ul style="list-style-type: none"> • немає відокремлення суспільства від держави; • держава повинна зберігати цілісність суспільства; • пошук урядом досконалих форм державної влади, що базуються на знанні та чеснотах (мудрості, мужності, розважливості, справедливості).
Британська модель	Т. Гоббс, Дж. Локк	<ul style="list-style-type: none"> • держава виникає внаслідок суспільного договору; • громадяни свідомо обмежують свої права і делегують їх державі.
Континентальна модель	Ш. Монтеск'є, Ж. Ж. Руссо, І. Кант, Г.В.Ф. Гегель	<ul style="list-style-type: none"> • громадянське суспільство ототожнюється з державою (Ж. Руссо); • відбувається процес відокремлення громадянського суспільства та держави (Г. Гегель); • громадянське суспільство являє собою «сполучну ланку», що поєднує сім'ю та державу в цілому (Г. Гегель); • громадянське суспільство включає комплекс приватних осіб, класів, груп, інститутів, відносини яких регламентуються цивільним правом і діяльність котрих безпосередньо не залежить від дій держави (Г. Гегель).
Американська модель	А. де Токвіль	піднесення держави понад суспільні форми самоврядування неминуче вестиме до небезпечних соціальних конфліктів.

*Складено на основі [1]

Таким чином, кожна з зазначених моделей взаємодії інститутів громадянського суспільства та держави позначає конкретний етап соціального розвитку і його теоретичного осмислення. Саме тому, на нашу думку, доцільно їх також трактувати як етапи формування та становлення ІГС.

Цікавою є думка М.М. Концибовської, котра виділяє три моделі взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства за критерієм участі останніх в процесі прийняття політичних рішень (рис.1).

Під іншим кутом зору типізація моделей функціонування інститутів громадянського суспільства представлені у працях Л.М. Усаченко [4]. Класифікація автора базується на основі аналізу інфраструктури асоціативної сфери країн Європи та передбачає виокремлення інших чотирьох типових моделей функціонування інститутів громадянського суспільства, а саме: корпоративну, англосаксонську, скандинавську і середземноморську.

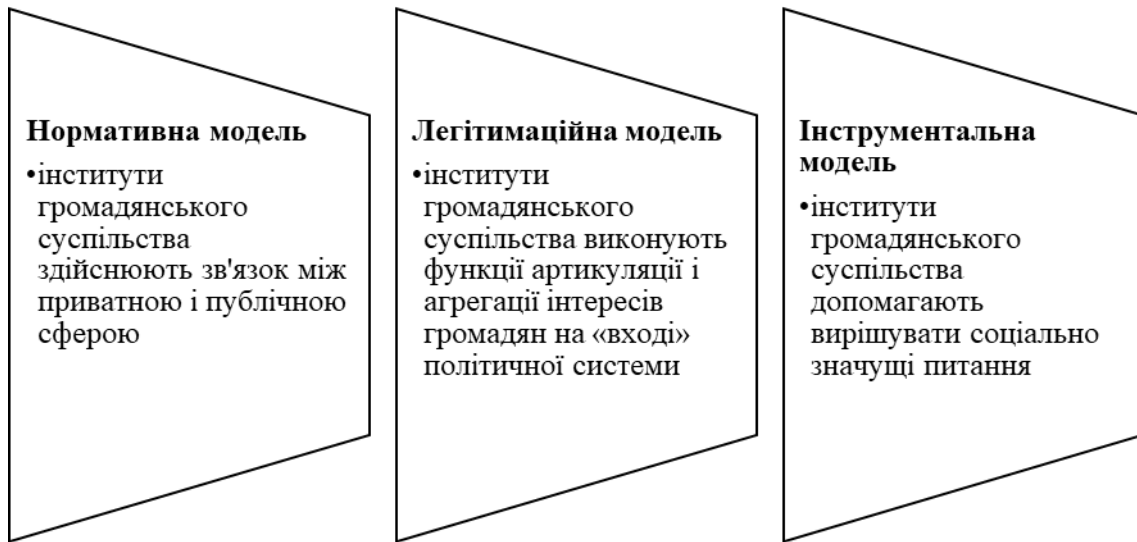

Рис.1. Моделі взаємодії інститутів громадянського суспільства і держави [2]

Хоча з нашої точки зору представлена таким чином класифікація не є досконалою через нерівноцінність використаних критеріальних ознак, її змістова характеристика представляє інтерес. Тому з метою узагальнення характерних ознак і особливостей означених моделей нами складена таблиця 3. Втім варто наголосити, що представлені типові моделі усе ж носять досить гіпотетичний характер. Фактично ж, з огляду на постійні процеси змішування, моделі частіше набувають ознак комбінованих.

Таблиця 3

Європейські моделі функціонування інститутів громадянського суспільства

Тип моделі	Країни-представники	Характерні особливості ІГС	Особливості моделі
Корпоративна модель (континентально-європейська)	ФРН, Австрія, Швеція, Бельгія, Франція, Нідерланди	<ul style="list-style-type: none"> • Інститути громадянського суспільства характеризуються потужністю, чисельністю членів, здебільшого тривалою історією розвитку, налагодженою організаційною структурою та згуртованістю навколо своїх ідеологічних, релігійних, політичних чи профспілкових уподобань. • ІГС є професіональними та функціонують на добровільних засадах. • ІГС фінансуються переважно державою чи органами соціального забезпечення відповідно до принципу субсидіарності. Внески громадян та пожертвування є незначними. 	<ul style="list-style-type: none"> • Співпраця з державою за рахунок створення спеціальних рад соціального партнерства на всіх рівнях (загальнодержавному, регіональному та галузевому рівнях) • Залучення державою підприємств з метою ефективної співпраці у реалізації соціальних проектів. • Уряди країн звільняють підприємства від сплати практично всіх податків та надають низку пільг (компанії мають змогу отримувати пожертви, що зменшують податок з прибутку для

Тип моделі	Країни-представники	Характерні особливості ІГС	Особливості моделі
		<ul style="list-style-type: none"> • Неприбутковий сектор перебуває в політичному середовищі. • Вагому роль відіграють профспілки. • Активна участь церкви (держава стягує податок для церкви, який фінансує культурно-освітні заходи, а також окремі соціальні послуги). 	<p>комерційних структур)</p>
<p>Англосаксонська модель (ліберальна)</p>	<p>Сполучених Штатів Америки, Канада в американській частині, Швейцарія, Великобританія, Ірландія в європейській частині, Австралія, Нова Зеландія</p>	<ul style="list-style-type: none"> • У межах ІГС співіснують різні типи добровольців: від звичайних, частка яких найвагоміша у Великій Британії, до спеціально підготовлених добровольців. • Інститути громадянського суспільства об'єднуються за принципом ідеологічної спорідненості або залежно від сфери діяльності. • ІГС можуть отримати державне фінансування на конкурсній основі. Благодійні внески порівняно великі, а приватні джерела доходів украй диверсифіковані. • Соціально-політичне середовище характеризується вагомістю місцевого самоврядування в контексті політичної й адміністративної системи централізованої (європейська частина) і децентралізованої (американська частина). 	<ul style="list-style-type: none"> • Роль держави полягає в забезпеченні свободи підприємництва. • Уряди країн реалізують принцип невтручання, а їх повноваження обмежуються виконанням певних обов'язкових функцій. • Держава заохочує зростання широкої мережі різної за масштабами організованої філантропії.
<p>Скандинавська модель (соціально-демократична)</p>	<p>Швеція, Норвегія, Фінляндія, Данія, країни Центральної та Східної Європи</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Інститути громадянського суспільства згуртовані навколо сфери діяльності, а не ідеологічних установок. • ІГС заповнюють прогалини в діяльності держави у сфері освіти та соціальної сфері. • Більшість інститутів громадянського суспільства користуються підтримкою добровольців. • Соціально-політичне середовище характеризується 	<ul style="list-style-type: none"> • Діяльність інститутів громадянського суспільства спрямована на громадську сферу та лобювання таких питань, як становище жінок, молоді, екології тощо. • У зв'язку з проблемами економічного розвитку цих держав, що зумовило поширення її негативної критики, дана модель перебуває на

Тип моделі	Країни-представники	Характерні особливості ІГС	Особливості моделі
		вагомою роллю держави. • Вплив церкви обмежений.	стадії деформації
Середземноморська модель	Італія, Іспанія, Португалія, Греція	<ul style="list-style-type: none"> • Неприбутковий сектор менш вагомий, ніж у попередніх моделях з причини значних обмежень, навіть заборон, встановлених протягом історії. • Громадські об'єднання є слабозвиненими традиційно, оскільки сильний соціальний зв'язок тут забезпечується через сім'ю та церкву. 	<ul style="list-style-type: none"> • Прибутки ІГС складаються з державного фінансування та приватних надходжень різного походження. • Соціально-політичне середовище характеризується відсутністю розмежування між державою і церквою. • Центральна влада слабка і врівноважується сильними регіональними угрупованнями.

*Складено на основі джерела [4]

Досить показовим у цьому контексті Л. Усаченко називає приклад об'єднаної Німеччини, для якої традиційна переважно для Західної Німеччини корпоративна модель функціонування громадських організацій була також перенесена на східнонімецькі землі, яким раніше була ближчою модель скандинавська [4].

Децю схожу класифікацію моделей функціонування інститутів громадянського суспільства у своїх працях наводить М.С. Гурицька, виокремлюючи три сучасні моделі:

1. Соціал-демократична модель, у межах якої громадянське суспільство розглядається як сфера приватних інтересів, або сфера об'єднань громадян нижчого від держави ієрархічного рівня.
2. Корпоративна модель передбачає взаємодію держави й громадянського суспільства, де сильна, централізована держава, що служить інтересам суспільства, бере активну участь в організації суспільних процесів.
3. Ліберальна модель полягає у розмежуванні громадянського суспільства і держави, а їхня взаємодія має договірний характер з метою збереження і захисту природних прав людини [1].

Тим не менш, протягом останніх кількох років співпраця між державними органами влади (парламентом, урядом, державними установами, органами місцевого самоврядування) та інститутами громадянського суспільства значно зміцніла та продовжує розвиватися у даному напрямі. Існує загальноновизнана тенденція розвитку від розширення сфери та форм співпраці до інституціоналізації цього партнерства з метою забезпечення його сталості.

Державні органи влади визнають, що яскраве та стійке громадянське суспільство сприяє задоволенню потреб суспільства та дозволяє громадянам

більш активними його учасниками. Крім того, інститути громадянського суспільства відіграють вирішальну роль у цьому процесі, оскільки через них громадяни прогресивніше виявляють свій законний інтерес.

Зазвичай інститути громадянського суспільства розвиваються в інтересах своїх округів та прагнуть знайти найкраще вирішення виникаючих проблем. Часто вони створюють та використовують інноваційні ідеї, які згодом можуть бути розширені до різних сфер діяльності та надання послуг. Деякі ІГС постійно відображають потреби громадян і здатні оперативно реагувати на виникаючі потреби без довгих та бюрократичних процедур. У той же час інститути громадянського суспільства залучають ресурси та нарощують потенціал у районах, де працюють. Саме тому, для органів державної влади є вигідним укладання контрактів чи делегування державних завдань ІГС.

З іншого боку, інститути громадянського суспільства відіграють важливу роль у формуванні урядової політики та законів, а також у просуванні потреб громадян у межах даних процесів. Право громадян брати участь у проведенні суспільних справ є одним з основних демократичних принципів, який забезпечує вирішення проблем, котрі безпосередньо впливають на їхнє життя.

У попередніх наших роботах зазначається, що урахування невинного ускладнення взаємовідносин суспільства, держави і бізнесу через розуміння основних розбіжностей очікувань дає змогу виявляти підходи до побудови працездатного механізму досягнення збалансованості державних і приватних мотивацій шляхом створення конгруентної системи інтересів усіх суб'єктів взаємодії, реалізуючи при цьому принципи взаємної соціальної відповідальності (рис. 2). Такий механізм знаходить позитивний прояв, наприклад, при реалізації інвестиційних проектів державно-приватного партнерства, спрямованих на реалізацію цілей сталого розвитку. Позитивно вмотивована система такої тристоронньої взаємодії уможливує синергетичний ефект партнерства, що ґрунтується на суспільних інтересах із забезпеченням: соціальної стабільності та порядку в суспільстві; сталого й динамічного розвитку економіки; правового захисту та реалізації основних прав і свобод особистості; умов гармонійного розвитку людини [7].

Участь громадян також дає можливість органам влади більш ефективно виконувати свої повноваження. Часто громадянам складно звернутися до осіб, які приймають рішення, та значно вплинути на процес. Отже, інститути громадянського суспільства зазвичай розглядаються як міст між громадянами та державними органами, або ж суб'єктами бізнесу, що допомагає більш конструктивно сформулювати думку зацікавлених громадян.

Вважається, що залучення інститутів громадянського суспільства сприяє формуванню справедливої політики / законів, що відображають реальні потреби громадян та збагачені додатковим досвідом ІГС. На думку експертів Міжнародного центру некомерційного права (ICNL) [5] співпраця інститутів громадянського суспільства та органів державної влади сприяє:

- міжсекторному діалогу;
- забезпеченню законності запропонованого урядом регулювання;

Рис. 2. Синергетична модель тресторонньої взаємодії ІГС, держави й бізнес-суб'єктів при реалізації проектів державно-приватного партнерства, спрямованих на реалізацію цілей сталого розвитку [7]

- зменшенню витрат, оскільки сторони можуть зробити внески за рахунок власних ресурсів;
- зміцненню демократії, запобігаючи конфліктам між різними групами та між громадськістю і владою;
- та підвищує довіру до державних установ.

Тому, співпрацюючи з інститутами громадянського суспільства, органи державної влади використовують досвід та ресурси ІГС. Підтримуючи інститути громадянського суспільства, органи державної влади допомагають підвищити потенціал ІГС для більш ефективного виконання їх ролі щодо створення політики та надання послуг.

Висновки.

Таким чином, проведений комплексний аналіз та уточнення систематизації концептуальних етапів (від античного до мондіального) формування інститутів громадянського суспільства свідчить про те, що процес інституалізації був досить довгим і водночас складним та здійснювався в межах розвитку людства.

Крім того, було виявлено, що вагомий внесок у становленні інститутів громадянського суспільства відграє взаємодія громадянського суспільства і держави, про що свідчить виокремлення науковцями різних моделей, котрі можна згрупувати за наступними класифікаційними ознаками: історичний

аспект, участь ІГС в процесі прийняття політичних рішень та політика уряду щодо неприбуткового сектору.

Врахування невинного ускладнення взаємовідносин громадянського суспільства, держави і бізнесу через розуміння основних розбіжностей очікувань дає змогу виявляти підходи до побудови працездатного механізму досягнення збалансованості їх мотивацій шляхом створення конгруентної системи інтересів усіх суб'єктів взаємодії, реалізуючи при цьому принципи взаємної соціальної відповідальності, соціальної стабільності та порядку в суспільстві; сталого й динамічного розвитку економіки; правового захисту та реалізації основних прав і свобод особистості; умов гармонійного розвитку людини.

Література:

1. Гурицька М. С. Основні моделі громадянського суспільства в історії політичної думки // Політологічний вісник: зб. наук. праць. – К.: «ІНТАС», 2007. Вип. 30. – С. 165–175.

2. Концыбовская М. Н. Основные модели взаимодействия институтов гражданского общества и государства в условиях глобализации // Изв. Саратов. ун-та. Нов. сер. Сер. Социология. Политология. 2015. Т. 15, вып. 2. С. 108-113. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnyye-modeli-vzaimodeystviya-institutov-grazhdanskogo-obschestva-i-gosudarstva-v-usloviyah-globalizatsii>

3. Макарова І. В. Розвиток інститутів громадянського суспільства: історичні аспекти / І. В. Макарова. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vidr.dp.ua/zbirnik/2010-01/10mivsia.pdf>

4. Усаченко Л. М. Зарубіжний досвід неурядових організацій: функціональні моделі / Л. М. Усадченко. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/ejournals/Dutp/2010_1/txts/10ulmofm.pdf.

5. Офіційний сайт Міжнародного центру некомерційного права (ICNL). – Working Paper: Models to Promote Cooperation between Civil Society and Public Authorities. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.icnl.org/research/resources/ngogovcoop/Models%20to%20Promote%20Cooperation%20Working%20Paper.pdf>

6. Rudenko-Sudarieva L. V. Aktuelle Eigenschaften und Faktoren in einer neuer Realität des wirtschaftszyklus / L. V. Rudenko-Sudarieva, R. Krysiuk // Journal L'Association 1901 "SEPIKE". – 2013. – № 3. – S. 215–222.

7. Руденко-Сударєва Л. Міжнародне інвестування проектів державно-приватного партнерства : Монографія. / Лариса Руденко-Сударєва, Ксенія Пашинська. – Riga, Latvia: LAP LAMBERT Academic Publishing / OmniScriptum Publishing Group(EU), 2018. - 312 с.

References:

1. Guritskaya MS Basic models of civil society in the history of political thought // Political Journal: Coll. Sciences. wash. – K. : INTAS, 2007. Vol. 30. P. 165–175.

2. Kontsiobovskaya MN Basic models of interaction between civil society and state institutions in the conditions of globalization // Izv. Sarat. Universities. New. Aug. Avg. Sociology. Political

science. 2015. Vol. 15, no. 2. P. 108-113. [Electronic resource] – Access mode: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-modeli-vzaimodeystviya-institutov-grazhdanskogo-obschestva-i-gosudarstva-v-usloviyah-globalizatsii>

3. Makarova IV Development of Institutions of Civil Society: Historical Aspects / IV Makarov. [Electronic resource] – Access mode: <http://www.vidr.dp.ua/zbirnik/2010-01/10mivsia.pdf>

4. Usachenko LM Foreign experience of non-governmental organizations: functional models / LM Usadchenko. [Electronic resource] – Access mode: www.nbu.gov.ua/ejournals/Dutp/2010_1/txts/10ulmofm.pdf.

5. Official site of the International Center for Nonprofit Law (ICNL). - Working Paper: Models for Promoting Cooperation between Civil Society and Public Authorities. [Electronic resource] – Access mode: <http://www.icnl.org/research/resources/ngogovcoop/Models%20to%20Promote%20Cooperation%20Working%20Paper.pdf>

6. Rudenko-Sudarieva L. V. Aktuelle Eigenschaften und Faktoren in einer neuer Realität des wirtschaftszyklus / L. V. Rudenko-Sudarieva, R. Krysiuk // Journal L'Association 1901 "SEPIKE". – 2013. – № 3. – S. 215–222.

7. Rudenko-Sudareva L. International Investment in Public-Private Partnership Projects: Monograph. / Larisa Rudenko-Sudareva, Ksenia Pashinska. - Riga, Latvia: LAP LAMBERT Academic Publishing / OmniScriptum Publishing Group (EU), 2018 - 312 p.

Abstract. *This article investigates the process of civil society organizations development. The main stages of the formation of CSOs are considered and the characteristics of each stages are revealed. The approaches of scientists to the classification of the basic models of civil society organizations and the government cooperation are analyzed. The peculiarities of the partnership between the state and civil society institutions are identified.*

Keywords: *civil society organization, development stages, interaction models, public authorities, civil society, partnership.*

Стаття відправлена: 09.11.2019 р.
© Руденко-Сударєва Л.В., Левченко А.І.